

ГОРОДЕЦЬКА
Тетяна Борисівна
gorodetskayaa85@gmail.com

ІВАСЮК
Інга Олексіївна
ivasiuk.7383779@stud.opu.ua

БОРОДІН
Вадим Андрійович
vadikchernomorskiy@gmail.com

к.е.н., доцент, Одеський
національний політехнічний
університет

студент, Одеський національний
політехнічний університет

студент, Одеський національний
політехнічний університет

УДК 658.5.011

МЕХАНІЗМ РЕАЛІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЄКТІВ ПІДПРИЄМСТВАМИ ЗА УМОВ ТУРБУЛЕНТНОСТІ

MECHANISM OF IMPLEMENTATION OF INNOVATIVE PRACTICES BY ENTERPRISES UNDER TURBULENCE CONDITIONS

DOI: [https://doi.org/10.37634/efp.2021.1\(1\).1](https://doi.org/10.37634/efp.2021.1(1).1)

HORODETSKA Tetiana Borysivna – PhD in Economics, Associate Professor, Odesa National Polytechnic University

IVASIUK Inha Oleksiivna – student, Odesa National Polytechnic University

BORODIN Vadym Andriiovych – student, Odesa National Polytechnic University

Метою дослідження є аналіз шляхів підвищення інноваційної діяльності та обґрунтування методичних і практичних аспектів створення ефективної системи управління інноваційною діяльністю підприємств харчової промисловості. За результатами дослідження було зазначено, система управління інноваційною діяльністю харчових підприємств потребує вдосконалення відповідно до сучасних умов. Синтез важелів, методів, законодавства й інформаційної бази має створити ефективний механізм управління інноваційною діяльністю підприємств харчової промисловості й допоможе українським виробникам харчових продуктів зайняти гідне місце на світовому ринку.

* * *

The purpose of the paper is to analyze ways to increase innovation and substantiate the methodological and practical aspects of creating an effective management system for innovation in the food industry. According to the results of the study, it was noted that the management system of innovative activities of food companies needs to be improved in accordance with modern conditions. The synthesis of levers, methods, legislation and information base should create an effective mechanism for managing the innovation activities of the food industry and help Ukrainian food producers to take a worthy place in the world market. The main materials used in the study were statistical data of the State Statistics Committee of Ukraine and the Odesa Regional Department of Statistics; data of the Ministry of Economy of Ukraine, the Department of Food Industry, laws and regulations on investment management; data of domestic and foreign periodicals. Methods used in statistical data processing – method of analysis and synthesis, media content – methods of comparison and grouping. In this context, the emphasis is on the problems and prospects of food enterprises, in particular on innovation processes (IP), which should ensure cost-effective use of innovations in the form of new technologies, products or services, organizational, technical and socio-economic solutions of production, financial, commercial, administrative or other nature. Thus, the problem of improving the management of innovation processes in domestic enterprises is of fundamental importance, its solution will facilitate the transition to the creation and use of higher technology, and thus accelerate economic growth of the national economy and build a modern innovation and investment model of society. This process involves qualitative transformations of government institutions, structural restructuring of the economy in various areas of management, the introduction of new approaches in the management of the food industry, which continues to be the dominant sector of the country.

Ключові слова: *інноваційні процеси, система управління інноваційними процесами, індекс інтенсивності інноваційних процесів, кластер*

Keywords: *innovation processes, management system of innovation processes, index of intensity of innovation processes, cluster*

ВСТУП

У світовому середовищі в останні десятиріччя продовжують поширюватися процеси інтеграції та глобалізації, які суттєво впливають на соціально-економічний розвиток розвинутих країн, які позиціонують себе як незалежні, конкурентоспроможні та інноваційно активні. Зазначені реалії підтверджують тезу про необхідність прискорення інноваційно-інвестиційного розвитку економіки України, що вимагає створення її інноваційної моделі за умови турбулентності. Такий процес передбачає якісні перетворення інститутів влади, структурну перебудову економіки, що

стосується різних сфер господарювання, впровадження новітніх підходів в управлінні харчовою промисловістю, яка продовжує залишатися домінуючою галуззю країни.

У контексті зазначеного акцент робиться на проблемах і перспективах розвитку харчових підприємств, зокрема на інноваційних процесах (ІП), які мають забезпечувати рентабельне використання нововведень у вигляді нових технологій, продукції чи послуг, організаційно-технічних та соціально-економічних рішень виробничого, фінансового, комерційного, адміністративного або іншого характеру. Так, проблема вдоско-

налення управління інноваційними процесами на вітчизняних підприємствах набуває принципового значення, її вирішення сприятиме переходу до створення і використання технологій більш високого рівня, а отже, прискоренню економічного зростання національної економіки та побудові сучасної інноваційно-інвестиційної моделі розвитку суспільства.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

У статті використовувалися такі методи дослідження, як: метод наукової абстракції, статистичних спостережень, аналіз та синтез.

РЕЗУЛЬТАТИ

Аналіз інноваційних процесів на харчових підприємствах має складатися з декількох послідовних етапів оцінки. Зі свого боку необхідно зазначити, що інноваційним є розвиток, що спирається на безупинні пошуки і використання нових способів і сфер реалізації потенціалу підприємства в змінних умовах зовнішнього середовища в рамках обраної місії та прийнятої мотивації діяльності, пов'язаний із модифікацією існуючих і формуванням нових ринків збуту. А заключним етапом стане формування висновків стосовно стану управління інноваційними процесами на різних підприємствах.

У сучасних умовах функціонування підприємств ключовою умовою успішної конкурентної боротьби є інноваційні процеси, а для харчових підприємств ще й інноваційна продукція. Це має розуміти кожний керівник підприємства, саме тому інноваційні види продукції пропонує майже кожне сучасне підприємство, яке планує успішно функціонувати у складних умовах конкурентної боротьби. У такій ситуації інноваційні процеси мають бути як найбільше інтенсивними, тому найважливішим стає не тільки інноваційність, але й інтенсивність функціонування підприємства у цьому напрямі.

Інтенсивність інноваційних процесів необхідно відстежувати не лише за допомогою єдиної складової, такої як обсяг продукції, але й за показником витрат на інновації, що в більшій мірі характеризує ефективність інновацій. Окрім цього, саме відношення витрат на інновації до загальних витрат відображає не тільки існуючий обсяг фінансування підприємством інноваційних процесів, але й розвиток маркетингового та управлінського типів інноваційних процесів. Тобто дозволяє проаналізувати та спрогнозувати рівень розвитку таких напрямів інноваційного розвитку, як освоєння нового джерела постачання сировини або напівфабрикатів та реорганізація організаційної структури управління. Слід також зазначити, що саме частка впроваджених інноваційних видів продукції характеризує технологічний інноваційний процес, а саме активність впровадження нових методів виробництва тощо.

Для розрахунку індексу інноваційної активності, пропонуємо використовувати таку формулу:

$$IA = V_n k_n + V_z k_z + V_c k_c + V_a k_a + V_\phi k_\phi + V_o k_o + V_p k_p \quad (1)$$

де: k_n – обсяги продукції харчової промисловості, % від попереднього року;

k_z – подано заявок на видачу охоронних доку-

ментів про впровадження промислових зразків, од.;

k_c – кількість спеціалістів, які виконують наукові та науково-технічні роботи, тис. осіб;

k_a – кількість інноваційно-активних харчових підприємств, % від загальної кількості підприємств;

k_ϕ – обсяг фінансування інноваційної діяльності у промисловості за рахунок держбюджету, % від загального обсягу;

k_o – витрати організацій на виконання власними силами наукових та науково-технічних робіт на одного дослідника, тис. грн;

k_p – обсяг реалізованої інноваційної продукції, млн. грн.

Аналіз інноваційних процесів пропонується проводити за допомогою кластерного аналізу, який дозволяє згрупувати підприємства у кластери з метою визначення рівня їх інноваційності. Для обґрунтування критеріїв кластерного аналізу використано експертний метод. До експертів було залучено 63 провідних фахівців харчових підприємств, за статусом: керівники – 18,2 %, робітник – 81,8 %, які за допомогою анкетування визначили, що критеріями проведення кластерного аналізу доцільно використовувати такі показники: коефіцієнт ефективності діяльності, рентабельність власного капіталу та індекс інноваційної активності. Вибір цих показників повністю задовольняє обраній схемі аналізу взаємозв'язку фінансово-економічного стану та впровадження інноваційних процесів. Характеристика інноваційних процесів на досліджуваних підприємствах представлена у табл. 1.

У рамках ієрархічного методу кластеризації для оцінювання відстаней між кластерами було використано метод «Уорда» (Ward's method). Сутність даного аналізу полягає у тому, що всі спостереження (у нашому випадку це підприємства) розглядаються як точки у багатомірному просторі ознак. Процедура класифікації, що застосовувалася, дозволила виділити точки, які близько розташовані одна від одної, й об'єднує їх у групи на основі схожих значень ознак [3].

У результаті проведення кластерного поділу підприємств сформовано три кластери. До першого кластеру потрапили підприємства, в яких найбільше значення коефіцієнта ефективності підприємства, високий індекс інноваційної активності (підприємства цього кластера на фоні всіх досліджуваних підприємств умовно характеризуються високим рівнем інноваційного розвитку) та середній рівень рентабельності власного капіталу (ТОВ «Патріот», ТОВ «Сузір'я» та ТОВ «Старт»).

До другого кластеру входять підприємства (ТОВ «Ренесанс», ТОВ «Харчова платформа», ТОВ «Соняшник»), які мають середні значення коефіцієнта ефективності підприємства та рентабельності власного капіталу, і в яких індекс інноваційної активності середній (середній розвиток інноваційних процесів на підприємствах).

Третій кластер характеризується низьким коефіцієнтом ефективності підприємства й рентабельності власного капіталу, та середнім індексом інноваційної активності (середній рівень розвитку інновацій на підприємствах). До цього кластеру увійшли – ТОВ «Казка», ТОВ «Грант», ТОВ «Кусь-кусь». У табл. 2 зведені отримані результати кластерного аналізу.

Таблиця 1

Показники аналізу фінансово-економічної діяльності та інноваційних процесів харчових підприємств

Підприємство	Рік	Фінансово-економічні показники діяльності				Показники аналізу інноваційних процесів			Характеристика інноваційних процесів
		коефіцієнт ефективності	рентабельність виробництва, %	рентабельність власного капіталу, %	рентабельність активів, %	частка витрат на інновації в загальних витратах, %	частка обсягу реалізованої інноваційної продукції в загальному обсязі промислової продукції	частка власних коштів у загальній сумі фінансування витрат на інновації, %	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
ТОВ «Казка»	2018	-0,016	—	—	—	0,42	0,0205	100	Створення власного КБ по розробці пластикової упаковки для тортів, де виконуються проектно-конструкторські та технологічні розробки
	2019	0,036	5,13	7,29	3,26	0,41	0,0467	100	
	2020	-0,002	—	—	—	0,39	0,0125	100	
ТОВ «Соняшник»	2018	0,04	6,06	16,89	5,59	0,14	0,0782	100	Технологічне оснащення й організація виробництва інноваційної продукції
	2019	0,038	7,7	11,39	5,94	0,13	0,1461	100	
	2020	0,036	8,85	43,93	9,54	0,1	0,0812	100	
ТОВ «Харчова платформа»	2018	0,009	0,95	5,35	2,9	0,32	0,011	100	Розробка інноваційної продукції як для власного впровадження, так і для продажу
	2019	0,041	4,4	12,3	8,12	0,29	0,0951	100	
	2020	0,044	4,68	14,49	10,05	0,31	0,1025	100	
ТОВ «Грант»	2018	0,014	1,41	6,05	1,23	4,42	0,0906	100	Виконання прикладних досліджень і проектно-конструкторських розробок. Тактичний маркетинг і реалізація
	2019	0,013	1,26	4,21	1,02	4,17	0,1151	100	
	2020	0,013	1,28	4,52	1,05	4,03	0,1213	100	
ТОВ «Ренесанс»	2018	0,064	6,68	15,23	9,8	3	0,0621	100	Здійснення виробничого проектування, розробка та експериментальне виробництво нової продукції на основі маркетингу ринку
	2019	0,055	5,75	10,35	6,82	2,95	0,0666	100	
	2020	0,058	5,87	11,18	7,24	2,89	0,0652	100	
ТОВ «Старт»	2018	0,131	17,32	14,22	12,47	0,21	0,2313	100	Проведення прикладних досліджень на основі фундаментальних. Розробка техніко-економічної, технологічної та експлуатаційної документації
	2019	0,112	12,67	10,33	9,62	0,2	0,1441	100	
	2020	0,048	7,9	7,53	6,85	0,17	0,1584	100	
ТОВ «Сузір'я»	2018	0,166	33,57	14,98	10,47	0,17	0,1212	30,43	Модифікація та поліпшення інноваційних процесів, як результат участі підприємства на міжнародних форумах та конференціях.
	2019	0,129	18,4	12,05	8,61	0,17	0,0542	35,68	
	2020	0,138	20,03	15,88	11,29	0,25	0,1547	39,25	
ТОВ «Кусь-кусь»	2018	-0,125	—	—	—	0,59	0,3334	100	Інноваційні процеси характеризуються незначним поліпшенням через кризовий стан на підприємстві
	2019	-0,078	—	—	—	0,58	0,1775	100	
	2020	-0,084	—	—	—	0,52	0,0985	100	

Продовження табл. 1

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
ТОВ «Патріот»	2018	0,021	2,78	9,5	3,16	8,32	0,1562	74,56	Діяльність охоплює всі інноваційні процеси, які характеризуються глибокою технічною й технологічною модернізацією, окрім цього на підприємстві створено ряд цехів нового покоління.
	2019	0,092	9,72	48,21	17,9	7,41	0,2229	75	
	2020	0,065	6,95	25,79	9,19	8,22	0,2357	76,21	

Таблиця 2

Групування підприємств за результатами кластерного аналізу та характеристика кластерів

Підприємство	Показники			Кластер	Характеристика кластера
	коефіцієнт ефективності	індекс інноваційної активності процесів	рентабельність власного капіталу		
ТОВ «Патріот»	0,065	2,4751	25,79	1	Умовно високий рівень розвитку інноваційних процесів у порівнянні з іншими досліджуваними підприємствами. Показники інноваційних процесів усіх досліджуваних підприємств мають найвищі значення.
ТОВ «Сузір'я»	0,138	2,3086	15,88		
ТОВ «Старт»	0,048	1,8687	7,53		
ТОВ «Ренесанс»	0,058	0,9591	11,18	2	Середній рівень розвитку інноваційних процесів: середнє значення коефіцієнта ефективності та рентабельності власного капіталу, середній індекс інноваційної активності.
ТОВ «Харчова платформа»	0,044	0,4609	14,49		
ТОВ «Соняшник»	0,036	0,4275	43,93		
ТОВ «Казка»	-0,002	0,2546	—	3	Низький рівень розвитку інноваційних процесів, про що свідчить поступове зменшення обсягів впровадження нових видів продукції й технологій. Показники ефективності та рентабельності власного капіталу є достатньо високими, але значно відстають показники інноваційних процесів, тобто ці підприємства у своїй діяльності майже не орієнтуються на інновації.
ТОВ «Грант»	0,013	0,5092	4,52		
ТОВ «Кусь-кусь»	-0,084	0,2786	—		

Отже, на ТОВ «Патріот», ТОВ «Сузір'я», ТОВ «Старт», які відносяться до першого кластера, високе значення коефіцієнта ефективності досягнуто за рахунок високих показників інноваційних процесів, а саме частки витрат на інновації у сукупних витратах підприємств (0,17–8,32%), частки обсягу реалізованої інноваційної продукції у загальному обсязі реалізованої промислової продукції (0,12–0,23%), частки власних коштів у загальній сумі фінансування витрат на інновації (30,43–100%), кількості впроваджених інноваційних видів продукції (6–10) та кількості впроваджених у виробництво нових технологічних процесів (9–13). Усе це пояснюється налагодженим виробництвом інноваційної продукції, ефективною роботою системи управління витратами та служби маркетингу. Певною мірою ці підприємства можуть бути зразком для всіх інших, але результати анкетування підтверджують той факт, що є велика кількість напрямів, які необхідно поліпшувати.

Значення показників другого кластера свідчать про проведення політики поступового впровадження

інноваційних видів продукції, але необхідно відмітити, що на фоні підприємств третього кластера, рівень інноваційних процесів на цих підприємствах більш інтенсивний та ефективний.

Характеризуючи підприємства третього кластера, можна зазначити відсутність спрямованості до активного виробництва інноваційних видів продукції та впровадження нових технологічних процесів. Тому вони повинні коригувати управління інноваційними процесами, а саме покращувати сферу виробництва інноваційної продукції та управління витратами в інноваційній сфері для покращення існуючого стану.

Проведений аналіз та дослідження інноваційних процесів на харчових підприємствах м. Одеси дозволили розробити методичне забезпечення для вдосконалення управління інноваційними процесами.

Управління інноваційними процесами передбачає управління підприємством, яке базується на його науково-технічному потенціалі, орієнтує інноваційні процеси на потреби споживачів, здійснює аналіз, моделювання ситуацій, на підставі чого проводить регу-

лювання і своєчасні зміни на підприємстві, що від-
повідають стану зовнішнього та внутрішнього сере-
довища, що у сукупності дозволяє підприємству ви-
жити та досягнути своєї мети у довгостроковій перс-

пективі [2].

На основі проведеної кластеризації підприємств,
розроблено рекомендації до управління інноваційними
процесами на підприємствах, які представлені у табл. 3.

Таблиця 3

Рекомендації стосовно управління інноваційними процесами на харчових підприємствах

Етап УПП	Рекомендації		
	підприємствам першого кластеру (ТОВ «Патріот», ТОВ «Сузір'я» та ТОВ «Старт»)	підприємствам другого кластеру (ТОВ «Ренесанс», ТОВ «Харчова платформа», ТОВ «Соняшник»)	підприємствам третього кластеру (ТОВ «Казка», ТОВ «Грант», ТОВ «Кусь-кусь»)
1	2	3	4
Створення інновації	<p>Використання нетрадиційних методів стимулювання праці.</p> <p>Розвиток інноваційного типу організаційної культури з метою підвищення ефективності роботи науково-дослідного відділу.</p> <p>Точне формулювання концепції ІІ з орієнтацією на задоволення перспективних потреб ринку (перелік конкретних завдань, вибір цільового ринку, набору властивостей і позиціонування товару).</p> <p>Створення міждисциплінарних груп і умов для спілкування та обміну ідеями.</p> <p>Чіткий розподіл відповідальності керівників за кожен сегмент усієї мережі інноваційних процесів підприємства</p>	<p>Використання нетрадиційних методів стимулювання праці.</p> <p>Розвиток інноваційного типу організаційної культури задля підвищення ефективності роботи науково-дослідницького відділу та конструкторського бюро.</p> <p>Систематизація ідей, що надходять. Добір виявлених ідей і вироблення ідей (концепції) нового продукту.</p> <p>Організація процесів на основі паралельної діяльності інтегрованих груп з розробки інновацій</p>	<p>Визначення існуючої організаційної культури та перехід до інноваційного типу організаційної культури задля підвищення ефективності роботи науково-дослідницького відділу та конструкторського бюро.</p> <p>Систематизація ідей, що надходять. Добір виявлених ідей і вироблення ідей (концепції) нового продукту. Визначення концепції власних інноваційних процесів.</p> <p>Створення міждисциплінарних груп і умов для взаємного спілкування та обміну ідеями.</p> <p>Розподіл відповідальності керівників за кожен сегмент усієї мережі інноваційних процесів підприємства</p>
Аналіз середовища та можливих ринків збуту	<p>Організація маркетингових досліджень.</p> <p>Активізація пошуку інвесторів за наявності проблем із фінансуванням.</p> <p>Оцінка спроможності підприємства у найкоротший термін забезпечити виробництво продукції.</p>	<p>Оцінювання здатності підприємства у найкоротший термін забезпечити виробництво виробів.</p>	<p>Організація роботи відділу маркетингу.</p> <p>Оцінювання здатності підприємства займатися інноваційними процесами та в найкоротші терміни забезпечити виробництво виробів.</p> <p>Визначення тимчасових інтервалів, необхідних для перебудови виробництва під потреби інноваційного процесу</p>
Втілення інновацій, розроблення дослідного зразка	<p>Підвищення ефективності роботи науково-дослідного відділу.</p>	<p>Підвищення ефективності роботи науково-дослідницького відділу та конструкторського бюро.</p>	<p>Підвищення ефективності роботи науково-дослідницького відділу.</p>
Виготовлення дослідних зразків продукції	<p>Вдосконалювання механізмів управління для врахування всіх особливостей дослідження зразків та їх коригування.</p> <p>Ухвалення рішення про впровадження нового товару у виробництво (масове, серійне) на основі програми маркетингу продукту.</p>	<p>Вдосконалення механізмів управління задля врахування всіх особливостей дослідження зразків та їх коригування.</p> <p>Ухвалення рішення про впровадження нового виробу у виробництво (масове, серійне) на основі програми маркетингу у продукт.</p>	<p>Вдосконалення механізмів управління задля врахування всіх особливостей дослідження зразків та їх коригування.</p> <p>Ухвалення рішення про впровадження нової продукції у виробництво (масове, серійне) на основі програми маркетингу у продукт.</p>

Продовження табл. 3

1	2	3	4
Підготовка до виробництва	Створення механізму раціонального використання фінансових, трудових і матеріальних ресурсів. Розроблення системи планів з освоєння нової продукції. Реструктуризація існуючих підрозділів і розроблення структури нових виробничих підрозділів	Налагодження і відпрацювання технологічного процесу. Створення механізму раціонального використання фінансових, трудових та матеріальних ресурсів. Розроблення системи планів з освоєння нової продукції.	Налагодження і відпрацювання технологічного процесу. Створення механізму раціонального використання фінансових, трудових та матеріальних ресурсів. Розроблення системи ділових взаємин як усередині підприємства, так і з зовнішнім середовищем.
Виробництво	Ефективна мотивація робітників. Ефективне використання робочого часу шляхом удосконалювання організації та нормування праці персоналу. Відповідність виробничих можливостей і попиту через забезпечення ефективності управління підприємством.	Ефективне управління засобами виробництва, товарно-матеріальними, фінансовими та інформаційними потоками. Ефективна мотивація праці робітників. Відповідність виробничих можливостей та попиту через забезпечення ефективності управління підприємством.	Ефективне управління засобами виробництва, товарно-матеріальними, фінансовими та інформаційними потоками. Ефективна мотивація праці робітників.
Виведення нового товару на ринок та його збут	Концентрація зусиль на результат за допомогою маркетингової стратегії просування. Мотивація споживачів: продаж у кредит, зниження цін на товари при їх оптових чи регулярних закупівлях	Концентрація зусиль на результат за допомогою маркетингової стратегії просування. Мотивація споживачів: продаж у кредит, зниження цін на товари за їх оптових чи регулярних закупівлях.	Мотивація споживачів: продаж у кредит.

ВИСНОВКИ

Під час дослідження проаналізовано основні показники, що дозволяють оцінити інноваційні процеси, та запропоновано використовувати такий показник, як індекс інноваційної активності.

Проведений у роботі кластерний аналіз за допомогою ієрархічного та ітеративного методів, дозволив згрупувати досліджувані підприємства за рівнем інноваційної активності в три групи.

Запропоновані методичні положення відносно створення моделі управління інноваційними процесами з урахуванням особливостей діяльності досліджуваних харчових підприємств дозволять їх керівництву розробити управлінські рекомендації для різних етапів інноваційного процесу, прогнозувати розвиток інноваційних процесів на підприємстві завдяки визначенню причинно-наслідкових зв'язків між змінами запасів інноваційних товарів, обсягів грошових ресурсів, вартості реалізованої інноваційної продукції, витрат на інновації на етапі виведення товару на ринок, що дозволяє обґрунтувати можливості стійкості модельованої системи та зробити певні висновки відносно подальшої діяльності підприємства за умови впровадження моделі управління інноваційними процесами та врахування особливостей її реалізації.

Список використаних джерел

1. Буркова Л.А. Оцінка економічних результатів діяльності підприємства з урахуванням структури його фінансового стану. *Інвестиції: практика та досвід*. 2014. № 6. С. 79–89.

2. Horodetska T., Ivanchuk K., Niekrasova L., Semerun L., Zaychenko K. Food enterprises innovative activity organizing. *Journal of Hygienic Engineering and Design*. 2019. № 27. pp. 145–151.

3. Horodetska T.B., Ivashchenko A.G. Improvement of enterprise activities based on logistics. *Вчені записки*. Київ, 2020. № 21. С. 18–26.

4. Статистичний збірник «Наукова та інноваційна діяльність в Україні» у 2018 році / відповідальний за випуск О.О. Кармазіна. Київ: Державна служба статистики України, 2019. 314 с.

5. Статистичний збірник «Наукова та інноваційна діяльність в Україні» у 2019 році / відповідальний за випуск І.В. Калачова. Київ: Державна служба статистики України, 2020. 304 с.

References

1. Burkova L.A. Estimation of economic results of activity of the enterprise taking into account structure of its financial condition. *Investments: practice and experience*. 2014. № 6. pp. 79–89. (in Ukrainian).

2. Horodetska T., Ivanchuk K., Niekrasova L., Semerun L., Zaychenko K. Food enterprises innovative activity organizing. *Journal of Hygienic Engineering and Design*. 2019. № 27. pp. 145–151.

3. Horodetska T.B., Ivashchenko A.G. Improvement of enterprise activities based on logistics. *Scientific Notes*. Kyiv, 2020. № 21. pp. 18–26.

4. Statistical collection “Scientific and innovative activities in Ukraine” in 2018 / responsible for the issue O.O. Karmazina. Kyiv: State Statistics Service of Ukraine, 2019. 314 p. (in Ukrainian).

5. Statistical collection “Scientific and innovative activities in Ukraine” in 2019 / responsible for the issue I.V. Kalachova. Kyiv: State Statistics Service of Ukraine, 2020. 304 p. (in Ukrainian).